

Keskkonnaministri määruse
„Keskkonnamõju hindamise aruande sisule esitatavad täpsustatud nõuded“ eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Keskkonnaministri määruse „Keskkonnamõju hindamise aruande sisule esitatavad täpsustatud nõuded“ eelnõu (edaspidi *eelnõukohane määrus*) väljatöötamise tingis keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõukohane KeHJS*, ka *seaduseelnõu*) väljatöötamine. Eelnõukohase KeHJSiga on kavas Eesti õigusesse üle võtta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/52/EL¹, millega muudetakse direktiivi 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (edaspidi *direktiiv 2014/52/EL*). Seadus jõustub üldises korras.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2011/92/EL² teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (edaspidi *direktiiv 2011/92/EL*) on keskkonnamõju hindamise (KMH) aruande (st arendaja esitatava teabe) miinimumnõuded sätestatud artiklis 5 ning täpsustatud nõuded on loetletud direktiivi IV lisas (direktiiviga 2014/52/EL ajakohastatakse nii artiklit 5 kui ka IV lisa). Kehtivas KeHJSis on KMH aruande nõuded loetletud § 20 lõike 1 punktides 1–17, sealjuures koostatakse aruanne nõuetele vastavaks tunnistatud KMH programmist lähtudes. Kooskõlas direktiivi artikliga 5 võetakse eelnõukohase seadusega kasutusele lähenemine, mille kohaselt KeHJSi § 20 lõikes 1 sätestatakse ühelauseline üldnorm³ KMH aruande miinimumnõuete kohta. KeHJSi § 20 lõikes 2 esitatakse volitusnorm, mille järgi kehtestab KMH aruandele esitatavad täpsustatud nõuded valdkonna eest vastutav minister (st keskkonnaminister) määrusega.

Eelnõukohase määruse ja seletuskirja valmistasid ette Keskkonnaministeeriumi keskkonnanõuandekorralduse osakonna peaspetsialistid Birgit Parmas (tel 626 2974, birgit.parmas@envir.ee) ja Rainer Persidski (tel 626 2973, rainer.persidski@envir.ee). Õigusekspertiisi tegi Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna jurist Triin Nymann (tel 626 2927, triin.nymann@envir.ee), keeleteimetaja oli õigusosakonna peaspetsialist Aili Sandre (tel 626 2953, aili.sandre@envir.ee).

Eelnõukohane määrus kehtestatakse KeHJSi § 20 lõike 2 alusel.

Määruse eelnõu on seotud Riigikogus menetlemisel oleva seaduseelnõuga⁴, millega võetakse Eesti õigusesse üle direktiiv 2014/52/EL.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/52/EL, millega muudetakse direktiivi 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (ELT L 124, 25.4.2014, lk 1–18).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (ELT L 26, 28.01.2012, lk 1–21).

³ Seaduseelnõu § 20 lõike 1 muudatusettepanek: „Lähtudes nõuetele vastavaks tunnistatud keskkonnamõju hindamise programmist, koostab juhtekspert või eksperdirühm koostöös arendajaga keskkonnamõju hindamise aruande, mis sisaldab kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste kirjeldust ja võrdlust, eeldatavalt oluliselt mõjutatava keskkonna kirjeldust ning eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju ja keskkonnameetmete kirjeldust.“

⁴ Kättesaadav: [https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/c68c9b31-19ae-4dcf-9cc5-4a6220f1515b/Keskkonnam%C3%B5ju%20hindamise%20ja%20keskkonnajuhtimiss%C3%BCsteemi%20seaduse%20muutmise%20seaduse%20eeln%C3%B5u%20\(415%20SE%20I\)](https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/c68c9b31-19ae-4dcf-9cc5-4a6220f1515b/Keskkonnam%C3%B5ju%20hindamise%20ja%20keskkonnajuhtimiss%C3%BCsteemi%20seaduse%20muutmise%20seaduse%20eeln%C3%B5u%20(415%20SE%20I)).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõukohane määrus on seotud keskkonnaministri määruse eelnõuga „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded“. Määruste eelnõudes kasutatakse mõisteid ja põhimõtteid selliselt, et KMH menetluse (eelhindamisest kuni KMH aruande koostamiseni) jooksul oleks arvesse võetud ja läbi kaalutud mõju eri valdkondadele. Sama loogikat on kasutatud ka direktiivis 2014/52/EL.

Eelnõukohane määrus koosneb kümnest paragrahvist (ka direktiivi 2014/52/EL IV lisa koosneb kümnest punktist). **Paragrahvi 1** lõikes 1 sätestatakse määruse reguleerimisala, milleks on KMH aruande sisule täpsustatud nõuete kehtestamine. Aruande kohustuslikku ülesehitust (peatükkide järjekorda) ette ei kirjutata. Siiski on määruse paragrahvid järjestatud tavapärasest KMH aruande loogilisest ülesehitusest lähtuvalt (kavandatava tegevuse ja mõjutatava keskkonna kirjeldus, olulise keskkonnamõju kirjeldus, keskkonnameetmed, alternatiivsete võimaluste võrdlus, avalikustamise tulemused, kokkuvõte) ning sama lähenemist on soovitatav praktikas aruande koostamisel ka järgida.

Selguse huvides sätestatakse lõikes 2 kehtivas KeHJSs sisalduv printsiip, mille kohaselt peab juhteksperit või eksperidirühm koostöös arendajaga koostama KMH aruande KeHJSi § 18 lõike 3 kohaselt nõuetele vastavaks tunnistatud KMH programmi alusel. Seega jätkub praegune süsteem, kuid normi lisamisega rõhutatakse, et KMH aruande koostamisel ei pea otseselt üle kordama kõike seda, milles ollakse juba KMH programmi etapis kokku lepitud. Inglise keeles tuntakse seda etappi kui *scoping* – KMH aruandes esitatava teabe sisu ja detailsusastme määramine (sh eeldatavate mõjuallikate, mõjuala suuruse ning mõjutatavate keskkonnameetmede väljaselgitamine). KMH programmi kui mõju hindamise lähteülesande peamine eesmärk ongi eristada eeldatavalt oluline keskkonnamõju mitte-/väheolulisest keskkonnamõjust – KMH aruandes tuleb kirjeldada ja hinnata eelkõige olulist keskkonnamõju.

Paragrahvis 2 sätestatakse nõuded kavandatava tegevuse ning selle reaalselt alternatiivsete võimaluste kirjeldusele. Lõike 1 punkti 1 kohaselt tuleb KMH aruandes esitada kavandatava tegevuse eesmärk, vajadus ja täpne asukoht. Kuigi direktiivi 2014/52/EL IV lisa punkti 1 alapunkt a nõuab ainult *projekti asukoha kirjeldust*, siis kehtiva KeHJSi § 20 lõike 1 punkti 1 eeskujul on terviklikkuse huvides asjakohane esitada aruandes ka info tegevuse eesmärgi ja vajaduse kohta.

Lõike 1 punkti 2 järgi tuleb KMH aruandes esitada kavandatava tegevuse füüsiliste näitajate kirjeldus, sh tegevuse elluviimise eelduseks vajalike lammutustööde kirjeldus, ning ehitamise ja kasutamisega seotud maakasutusvajadus. Selle sättega võetakse üle lisa punkti 1 alapunkt b. Füüsiliste näitajate all peetakse silmas tegevust kirjeldavaid kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid parameetreid, nagu ehitusalune pind, kasutusele võetavad seadmed ja nende karakteristikud, tööprotsesside omadused jmt. Direktiivi nõuete kohaselt kuuluvad selliste näitajate hulka asjakohasel juhul ka kavandatava tegevusega otseselt seotud ja vajalikud lammutustööd, mida on eelnõukohases määruses piiritletud täiendiga *tegevuse elluviimise eelduseks vajalikud* (st mitte kõikvõimalikud lammutustööd). Näiteks võib uue ehitise ehitamine eeldada olemasoleva ehitise lammutamist – ka see on osa kavandatavast tegevusest. Kirjeldatud lähenemise all tuleks käsitleda ka käitise tegevuse lõpetamisega seonduvat, kui sellega võivad kaasneda lammutustööd. Direktiivi 2011/92/EL täiendamine lammutustööde kontseptsiooniga tugineb Euroopa Kohtu lahendile C-50/09. Võib lisada, et ehituseadustiku kohaselt kuulub ehitamise hulka ka lammutamine. Nõude *ehitamise ja kasutamisega seotud maakasutusvajadused* all tuleb

käsitleda kavandatava tegevuse elluviimisega kaasnevat maakasutuse vajadust, nagu sihtotstarbe kirjeldus ning hõlmatava maa-ala suurus (tegemist on kehtiva direktiivi 2011/92/EL nõudega).

Sarnaselt kehtiva KeHJSi § 20 lõike 1 punktile 16 tuleb KMH aruandes esitada kavandatava tegevuse ala kaart (eelnõukohase määruse § 2 lõike 1 punkt 3). Erinevalt kehtivast nõudest ei pea enam KMH aruandes kohustuslikus korras esitama ala skeemi, sest ala iseloomustamiseks on korrektsem kasutada ainult mõistet *kaart* (skeem kui lihtsustatud kujutis viitab pigem tehnoloogiliste protsesside joonistele).

Lõike 2 alusel tuleb KMH aruandes kirjeldada kavandatava tegevuse reaalseid alternatiivseid võimalusi. Kavandatava tegevuse ja selle alternatiivsete võimaluste võrdlemine on mõju hindamise olemuslik osa (vt ka § 7 selgitused), kuid enne võrdlema hakkamist tuleb neid eelnevalt kirjeldada. Eesti süsteemi kohaselt toimub alternatiivsete võimaluste valimine eelkõige KMH programmi etapis (KeHJSi § 13 punkt 2). Võrreldes kehtiva KeHJSi nõuetega lisandub terviklikkuse eesmärgil kohustus anda ülevaade alternatiivsete võimaluste valiku kujunemisest ning põhjendustest: miks on konkreetsetes kaasuses vastavad võimalused valitud ning ka vastupidi, st miks on teised võimalikud variandid välja jäetud. Näiteks võib menetlusosaliste seisukohalt olla oluline ka teave n-õ ebareaalsete võimaluste kohta, mis programmi etapis välistati või mille käsitlemisest aruandes loobuti. Lõikes 2 on aga tegemist nõudega, mida üldiselt juba järgitakse Eesti KMH praktikas. Rõhutada tuleb kohustust anda ülevaade, mitte detailne kirjeldus alternatiivsete võimaluste kujunemise kohta. Analoogselt eelnõukohase määruse § 2 lõike 1 punktiga 3 tuleb ka reaalselt alternatiivsete võimaluste kirjelduse puhul lisada ala kaart. Sealjuures ei pea esitama kahte kaarti (st eraldi kavandatava tegevuse ning alternatiivsete võimaluste kohta), vaid võimaluse korral võib need ka ühildada.

Paragrahv 3 sätestatakse nõuded keskkonnakasutuse kirjeldusele. Lõike 1 kohaselt peab KMH aruandes esitama kavandatava tegevuse ja selle reaalselt alternatiivsete võimalustega seotud asjakohase keskkonnakasutuse kirjelduse, sealjuures on keskkonnakasutust täpsustatud sama paragrahvi lõikes 2. Samuti tuleb aruandes anda hinnang loodusvara kasutamise otstarbekusele, lähtudes säästva arengu põhimõtetest – tegemist on kehtiva KeHJSi § 20 lõike 1 punktis 8 sisalduva nõudega, mis kehtestatakse ka määruuses.

Paragrahvi 3 lõike 2 punktiga 1 võetakse üle direktiivi 2014/52/EL IV lisa punkti 1 alapunkt c ning punktiga 2 direktiivi IV lisa punkti 1 alapunkt d. Viidatud punktid sisalduvad ka direktiivis 2011/92/EL, küll on neid direktiiviga 2014/52/EL täiendatud ja täpsustatud. Kuigi § 3 lõikes 2 on esitatud põhjalikud ja detailsed nõuded, tuleb jällegi rõhutada, et KMH aruandes tuleb käsitleda asjakohast keskkonnakasutust eelkõige olemasoleva teabe alusel ning hinnangute andmise kaudu.

Lõike 2 punkti 1 järgi tuleb keskkonnakasutuse kontekstis kirjeldada rajamis-, kasutamise- (eelkõige tootmisprotsessi) ning lõpetamisetapi põhiomadusi. Sõltuvalt kavandatavast tegevusest saab rajamisetapi all silmas pidada nii tavapärasest projekteerimisest kui ka ehitamist, kasutamisetapp hõlmab käitamist või rajatise kasutamist, lõpetamisetapi all tuleb mõista lammutamist, sulgemist (nt jäätmepeõletustehas, prügila) ja korrastamist (nt kaevandatud maa korrastamine). Oluline on välja tuua, et tegevuse lõpetamisetapi kirjeldamine peab toimuma olemasoleva parima teabe alusel, kajastades vähemalt põhimõttelisi variante. Näiteks võib olla raske detailselt kirjeldada tegevuse lõpetamisetappi, kui tegevusloa kehtivusaeg on 50 aastat. Enamgi veel, see võib nõuda eraldi KMH tegemist (nt KeHJSi § 6 lõike 1 punkti 24 järgi on KMH kohustuslik vähemalt 1,5 ha suuruse alaga prügila sulgemisel).

Direktiivi 2014/52/EL järgi on mõiste *põhiomadused* sisustatud järgmiselt (esitatud on näitlik loetelu): energiakasutus ja kasutatav energia, kasutatavate materjalide, ainete ja loodusvarade (sh vee, maa, maavara, mulla, pinnase ja loodusliku mitmekesisuse) kogus. Kui mõistet *aine* kasutatakse näiteks tööstusheite seaduses (edaspidi *THS*) ja kemikaaliseaduses (edaspidi *KemS*), siis riigisisesele normi lisatud ka laiemal kasutusala mõiste *materjal*. Mõistet *loodusvarad* kasutatakse määruses läbivalt üldterminina, iseloomustamaks eri keskkonnakomponente, mis hõlmavad nii litosfääri (maa, muld, pinnas, maavara), hüdrofääri (vesi) kui ka biosfääri (looduslik mitmekesisus), ning nende omavahelisi seoseid.

Seega tuleks vastavaid koguseid eelkõige kvantitatiivselt iseloomustada, samas ei pruugi see alati võimalik olla, mistõttu võib direktiivi kohaselt kirjeldada ka nende laadi. Näiteks energiakasutust peaks olema arendajal võimalik koguseliselt (arvuliselt) kirjeldada, kui kavandatavat tegevust on võimalik iseloomustada konkreetsete arvuliste näitajate kaudu. Kasutatava energia puhul saab selgitada, kas kavandatav tegevus hõlmab näiteks päikesepaneelide, tuuleenergia, maasoojuse või tootmise käigus tekkiva soojuse kasutamist.

Samas tuleb arvestada, et teatud juhtudel võibki tegemist olla arendaja-ekspertide hinnangute ja prognoosidega, kui tõenduspõhine teave ei ole kättesaadav (nt puuduvad vajalikud teaduslikud uuringud). Näiteks võib väga keeruliseks osutuda loodusliku mitmekesisuse (kui väga laiaulatusliku sisuga mõiste) koguse esitamine, siiski tuleks seda strateegiliste eesmärkide – loodusliku mitmekesisuse kaitse ja säästliku kasutamise kontseptsiooni⁵ – võtmes KMH aruandes käsitleda (nt tegevusega mõjutavate liikide hulga kirjeldamine üldisel skaalal väike/keskmine/suur). Loodusliku mitmekesisuse kontseptsiooni käsitlemine KMHs saab toimuda sarnaselt praegusele praktikale eelkõige isendite tasandil (mõjualas olevad taimed ja loomad). Näiteks Natura asjakohase hindamise etapis tuleb hinnata mõju Natura ala terviklikkusele ja kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele ning elupaikadele (eraldi kõikide mõjutatavate liikide ja elupaikade kaupa)⁶. Termin *looduslik mitmekesisus* valikul on juhitud keskkonnaseadustiku üldosa seadustiku (edaspidi *KeÜS*) terminoloogiast.

Kuigi IV lisa punkti 1 alapunkt c käsitleb ainult *projekti kasutamisetappi* (ning seegi on piiritletud terminiga *eelkõige tootmisprotsess*), sisaldab viidatud eelnõu norm ka tegevuse rajamis- ning lõpetamisetappi. Määruse eelnõu koostamisel on läbivalt eeskujuks ja eesmärgiks võetud nn elutsükli analüüsi alusel terviklik hindamine – selliselt tagatakse, et tegevusloa andja (otsustaja) on varustatud kogu asjakohase ning kõikehõlmava teabega. Samuti võib kirjeldatud põhjalik teave olla määrava tähtsusega näiteks alternatiivsete võimaluste hulgast lõpliku valiku tegemisel. Kui elutsükli analüüsi alusel ei ole võimalik hindamist teha maksimaalses ulatuses ning üksikasjalikult, on asjakohane KMH käigus kasutada vähemalt selle hindamisinstrumendi elemente ja põhimõtteid.

Lõike 2 punkti 2 järgi tuleb keskkonnakasutuse kontekstis anda hinnang rajamis-, kasutamise- ja lõpetamisetappide jooksul liigi ja koguse kaupa tekkivate jäätmete ning eeldatavalt tekkivate jääkide ja heidete kohta. Jääkide ja heidete kohta on esitatud näitlik loetelu: lõhn, müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus. Võib lisada, et KeÜSi § 24 lõike 2 punkti 2 järgi käsitletakse aineid, energiat, müra, vilkuvat valgust, vibratsiooni, kiirgust ja jäätmepõhiseid (sh radioaktiivsed jäätmepõhised) kui tegureid, mis mõjutavad või tõenäoliselt mõjutavad keskkonnaelemente.

⁵ Nt on see põhimõte välja toodud bioloogilise mitmekesisuse konventsioonis (1992).

⁶ Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis (KeMÜ, 2013), kättesaadav: http://www.envir.ee/sites/default/files/natura_juhis.pdf.

Jäätmete ke leiab ka praeguses Eesti KMH praktikas üldiselt piisavalt põhjalikku käsitlemist, seda nii liikide, koguste kui ka käitlemise kontekstis (sh ressursitõhususe elemendid). Samamoodi käsitletakse mõju hindamistes (sõltuvalt kavandatavast tegevusest) tekkivaid jääke ning heiteid. THSi § 87 järgi on jäägid vedelad või tahked jäätmed, mis on tekkinud jäätmepõletus- või koospõletustehases (nt § 98 käsitleb jääkide kogust ja ohtlikkust, vedu ja vaheladustamist, kõrvaldamist või ringlusse suunamist). KeÜSi § 7 lõikes 1 on mõiste *heide* defineeritud kui õhku, vette või pinnasesse otseselt või kaudselt väljutatav aine, organism, energia, kiirus, vibratsioon, soojus, valgus, lõhn või müra.

Näiteks kavandatava tegevusega kaasneva müra prognoosimine toimub üldjuhul modelleerimise kaudu ning seda käsitletakse normtasemetes raamistikus. Kui müra on võimalik iseloomustada kvantitatiivselt, tuleb koguste prognoosimise kontekstis arvestada ka kvalitatiivsete kirjeldustega (võrdlemisega). Pinnase saastatuse põhjuseks on pinnasesse sattunud/sattuda võivad ohtlikud ained, mille tagajärgede leevendamiseks tuleb esimesena nimetatud juhul tegeleda ning teisel juhul vältida.

Paragrahv 4 sätestatakse nõuded mõjutatava keskkonna kirjeldusele (direktiivi 2014/52/EL IV lisa punktid 3 ja 4). Lõike 1 järgi tuleb KMH aruandes esitada kavandatava tegevuse ja selle reaalselt alternatiivsete võimalustega eeldatavalt oluliselt mõjutatava keskkonna kirjeldus, mis peab sisaldama teavet asjakohaste keskkonnanähtude ja -aspektide kohta. Kirjelduse juurde tuleb lisada kaart piirkonnas paiknevate tundlike objektide asukohtadega (kaarte nõutakse ka eelnõukohase määruse § 2 alusel). Viimaste hulka kuuluvad eelkõige looduskaitsealade kohased kaitstavad loodusobjektid, samuti Natura 2000 võrgustiku alad, aga ka sotsiaalobjektid (nt koolid, lasteaiad), elamu alad jne. Tundlikud objektid võivad aga olla ka I ja II kaitsekategooria liigi isendid või nende elupaigad, mille asukohti ei tohi massiteabevahendites avalikustada (LKS § 53 lg 1). Samas tuleb KMH aruanne avalikkusele kättesaadavaks teha, st massiteabevahendites avalikustada. Seetõttu on mõistlik vormistada eraldi kaart tundlike objektidega (st vormistada vajadusel mitu kaart), mille kohta ei tohi andmeid avalikustada (I ja II kaitsekategooria liigi isendi täpse elupaik) ja mis tuleb määrata vaid asutusesiseseks kasutamiseks.

Keskkonnanähtude ja -aspektide ulatuslik loetelu on esitatud lõikes 2: keskkonnanähtude hulka kuuluvad maa (nt maa hõivamine), maavara, muld (nt orgaaniline aine, erosioon, tihenemine, katmine), pinnas, vesi (nt hüdrogeograafiline seisund, kogus ja kvaliteet), välisõhk, kliima (nt kasvuhoonegaaside heide, kliimamuutustega kohanemise seisukohalt asjakohane teave), maastik, looduslik mitmekesisus (nt loomastik ja taimestik) ning keskkonnanähtude hulka kuuluvad elanikkond, inimese tervis, heaolu ja vara, Natura 2000 võrgustiku alad, kaitstavad loodusobjektid ning kultuuripärand, sealhulgas kultuuri- ja arheoloogilise väärtusega objektid. Võib lisada, et KeÜSi § 24 lõike 2 punktis 1 on keskkonnanähtude loetelutud õhk, atmosfäär, vesi, pinnas, maa, maastikud ja looduslikud alad, looduslik mitmekesisus ja looduse koostisosad.

KMH aruande koostamisel on lähtekohaks eeldatavalt oluliselt mõjutatava keskkonna kirjeldamine. See tähendab, et aruandes tuleb keskkonda kirjeldada nende elementide ja -aspektide lõikes, mida kavandatav tegevus ja selle reaalsed alternatiivsed võimalused eeldatavalt oluliselt mõjutavad. Samuti tuleb siinkohal järgida tavapäraselt asjakohasuse kriteeriumit. Selline selekteerimine (kas eeldatavalt mõjutatakse eri keskkonnanähte oluliselt või mitte) peaks esmajoonel aset leidma KMH programmi etapis. Seega tuleb § 4 raames kirjeldada keskkonda lähtuvalt sellest, kas kavandatava tegevuse ja selle reaalselt alternatiivsete võimalustega kaasneb

keskkonnas (vastuvõtjates) oluline muutus või mitte. Keskkonnamõju olulisuse hindamine ning analüüsimine (muutused vastuvõtjas, kaasnevad tagajärjed) toimub eelkõige § 5 alusel.

Võrreldes samu norme direktiivis 2011/92/EL ning direktiivi 2014/52/EL IV lisa võib välja tuua, et uutes normides on nii ajakohastatud juba olemasolevaid mõisteid, kui ka lisatud juurde uusi termineid. Sealjuures on mitme elemendi puhul esitatud sulgudes näitlikustatud loetelu selle kohta, mida saaks või tuleks asjakohasel juhul selle analüüsimisel KMH aruandes käsitleda. Lisaks võib märkida, et kõnealused muudatused on seotud ka direktiivi 2011/92/EL artikli 3 ajakohastamisega.

Oluliselt mõjutatavate keskkonnaaspektide hulka kuulub inimene nii laias skaalas (elanikkond – kõik konkreetse ala elanikud) kui kitsamas kontekstis (inimese tervis, st sihtobjektiks on inimene). Viimasel juhul on tegemist juba kehtiva KeHJSi § 20 lõike 1 punktis 6 sisalduva nõudega, kuigi direktiivis 2011/92/EL seda eraldiseisvalt nimetatud ei ole. Kaasneva keskkonnamõju iseloomustamine peaks aga toimuma populatsioonidünaamika kaudu, mitte üksikindiviidi põhjal. Keskkonnaelementidest on varasemat loomastiku-taimestiku põhjal lähenemist laiendatud *loodusliku mitmekesisuse* kontseptsiooniga, samas kui kultuuripärandit on täpsustatud terminitega *kultuuri- ja arheoloogilise väärtusega objektid*. Mõiste *vesi* puhul on sulgudes esitatud täpsustus, et asjakohasel juhul tuleks KMH aruandes esitada teave näiteks koguste ja kvaliteedi kohta. Kuigi direktiiv 2014/52/EL kasutab siinkohal ka terminit *hüdromorfoloogilised muudatused*, siis eelnõu normis kasutatakse terminit *hüdromorfoloogiline seisund* (praeguse olukorra ning siiani toimunud trendide kirjeldamine, nagu nt jõe veetasemete muutused viimaste aastate jooksul jmt). Hüdromorfoloogilisi muutusi käsitleb aga järgmine paragrahv. Mõistet *kliima* (ökoloogilised olud atmosfääris) on normis näitlikustatud kasvuhoonegaaside heitega atmosfääri ning kliimamuutustega kohanemise seisukohalt asjakohase teabega (nt kas tegevust kavandatakse üleujutusohuga seotud riskipiirkonnas). Jällegi, direktiivi normi sõnastuse kohast *ajakohast mõju* käsitletakse järgmises peatükis. Võib lisada, et Euroopa Komisjon on koostanud juhendmaterjali loodusliku mitmekesisuse ning kliimamuutuste integreerimise kohta KMHsse (samuti ka keskkonnamõju strateegilisse hindamisse, edaspidi *KSH*)⁷.

Uute elementidena on direktiivi 2014/52/EL IV lisa punkti 4 lisatud maakasutusega seotud terminid *maa* ja *muld*. Mõistet *maa* on normis näitlikustatud maa hõivamisega (*land take*). Seega võiks selle elemendi kontekstis käsitleda näiteks linnade ja taristuobjektide arendamisega seonduvat (nt vahetult ehitise alla jääv ala, varem kasutamata maa kasutusele võtmine). Samuti hõlmab see kontseptsioon asustusala jätkusuutmatut laienemist. Kokkuvõttes on strateegiliseks eesmärgiks kestlik maakasutus.

Mõistet *muld* (*soil*) on normis näitlikustatud orgaanilise ainega, erosiooniga, tihenemise ja katmisega. Orgaanilise aine ning erosiooni kontekstis on keskkonnaprobleemiks mulla uhtumine. Mulla tihenemise all mõistetakse mulla ning sellest sügavamal olevate kihtide tihenemist, katmise all aga püsivat katmist läbilaskmatu tehismaterjaliga (nt hoonete ning teede ehitus). Igal juhul kaasneb nende tegevustega teatud mullafunktsioonide (nt vee filtreerimine, põllumajanduslik tootmine) halvenemine või hoopis kadumine. Mulla kui uue elemendi lisamise vajadust on direktiivi 2014/52/EL põhjenduspunktis 9 selgitatud muu hulgas seoses Euroopa Komisjoni mullakaitse teemastrateegiaga (22.09.2006) ning vajadusega mulda kaitsta ja kestlikult kasutada.

⁷ Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Environmental Impact Assessment, kättesaadav: http://www.envir.ee/sites/default/files/kliima_ja_bio_eng.pdf.

Kuna kehtiva KeHJSi § 20 lõike 1 punktid 4 ja 6 kasutavad mõistet *pinnas*, jätkatakse sama mõiste kasutamist ka eelnõukohases määruses. THSi § 9 lõikes 2 esitatud definitsiooni kohaselt on pinnas maakoore pindmine kiht, mis asub aluspõhja ja maapinna vahel, ning see koosneb mineraalide osakestest, orgaanilisest ainest, veest, õhust ja elusorganismidest. Mullakaitseõuded on aga sätestatud maapõueseaduse §-s 44. Siinkohal on lähtekohaks järgmine põhimõtteline lähenemine: muld on maakoore pindmine kobe kiht (elu- ja toitekeskkond), pinnas aga maakoore pindmine horisont (setted ja kivimid, aga ka muld ja muud kihid).

Kuigi direktiivi 2014/52/EL IV lisa punkt 4 ei sisalda eraldiseisvalt elementi *maavara*, võetakse see kasutusele eelnõukohase määruse § 4 lõikes 2, sest maapõueseaduse § 14 lõike 1 punkti 1 kohaselt on haldusorganil kohustus tagada maapõue seisundit ja kasutamist mõjutava tegevuse korral maavara kaevandamisväärsena säilimine juhul, kui ei ole tegemist maavara kaevandamisega, muul viisil looduslikust seisundist eemaldamise, kasutamise ega tarbimisega nimetatud seaduses või selle alusel alusel lubatud ulatuses. Sama lõike punktide 2 ja 3 kohaselt tuleb tagada juurdepääs maavarale ning maavara majanduslikult otstarbekas ja säästlik kasutamine. Sellega tuleb arvestada tegevuslubade väljastamisel ning seega asjakohasel juhul ka KMHdes. Lisaks kasutatakse sama terminit kehtiva KeHJSi § 20 lõike 1 punktis 6.

Paragrahvi 4 lõike 3 järgi peab KMH aruandes esitama kirjelduse keskkonnaseisundi tõenäolisest arengust juhul, kui kavandatavat tegevust ellu ei viida (ehk nn 0-alternatiiv). Tegemist on kontseptsiooniga, mida soovitavad järgida paljud KMH juhendmaterjalid ning praktikas (sh Eestis) seda laiaulatuslikult ka tehakse. See on ka oluliseks lähtekohaks kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste kirjeldamisel, hinnangute andmisel ning võrdlemisel. Seega olemuslikult ei ole tegemist uue nõudega, kuigi formaalselt direktiiv 2011/92/EL seda ei sisalda (erinevalt nt KSH direktiivist⁸). Sättes viidatakse direktiivi 2014/52/EL IV lisa punktis 3 kasutatavale terminile *alusstsenaarium*. Sealjuures tuleb arvestada, et keskkonnaseisundi tõenäolist arengut (loomulikku muutumist) tuleb kirjeldada (hinnata) eelkõige olemasolevast keskkonnateabest ja teaduslikest andmetest lähtuvalt ehk nii palju kui on mõistlikul määral võimalik ette näha – see põhimõte sisaldub ka viidatud direktiivi normis. KMH aruandes tuleks esitada ka kirjeldus alusstsenaariumi rakendamise kohta olukorras, kui see ei ole realiseeritav/realiseeruv. Ehk kui alusstsenaarium on õigusaktiga vastuolus, siis selle kirjeldamisel peab selgitama, millised on need meetmed, mille rakendamisel oleks alusstsenaarium õigusaktiga kooskõlas. Näiteks kui vana lagunenud tehasehoone asemele soovitakse rajada ohtlike jäätmete põletustehast (KeHJSi § 6 lõike 1 punkt 22). Sellise tegevuse alusstsenaariumi juures (st jäätmete põletustehas jääb rajamata) peab käsitlema ka olemasolevale tehasehoonele juurdepääsu piiramist, et tagada kohaliku omavalitsuste heakorraeskirjade täitmine.

Paragrahv 5 käsitleb olulise keskkonnamõju hindamist KMH aruandes, mis on üks tähtsamaid (kui mitte kõige tähtsam) osasid kogu aruandes.

Paragrahv 5 lõike 1 järgi tuleb aruandes esitada kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju prognoosimise meetodite kirjeldus, sh vajaduse korral nõutava teabe kogumisel tekkinud raskused. Tegemist on direktiivi 2014/52/EL IV lisa punktis 6 nimetatud nõudega, mis kehtivas KeHJSis on sätestatud § 20 lõike 1 punktides 6 ja 11.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/42/EÜ teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta (EÜT L 197, 21.07.2001, lk 30–37).

Sätet on täiendatud selliselt, et vajaduse korral tuleb aruandes esitada ka selgitused juhteksperdi või eksperdirühma hinnangute määramatuse kohta. Kehtiva KeHJSi § 20 lõike 3 alusel tuleb keskkonnamõju hindamisel arvesse võtta keskkonnamõju hindamise üldtunnustatud teadmisi ja hindamismetoodikat. Siiski tuleb arvestada sellega, et juhteksperdi (eksperdirühma) antavad hinnangud ei pruugi igas olukorras anda 100%-list kindlust nende paikapidavuse kohta, sest teatud määramatuse aspekt võib suuremal või väiksemal määral olla hinnangutesse (hindamismeetodisse) sisse kirjutatud. Põhjuseid selleks on erinevaid, näiteks võib tegemist olla väga uudse projektiga (st puuduvad varasemad analoogsed juhtumid) või puudub vajalik alusinfo lõplike hinnangute andmiseks (st info puudulikkus). Samuti võib siinkohal viidata mõju hindamise eri meetoditele ning nende täpsusastmele (nt kui võrrelda mõõtmist ja modelleerimist arvutamise või eksperthinnangu andmisega). Kuigi KMH peamiseks eesmärgiks on anda otsustajale kogu vajalik ja oluline teave kavandatava tegevuse ning selle reaalsete alternatiivsete võimalustega kaasneva keskkonnamõju kohta, on siiski põhjendatud, et objektiivsetel põhjustel oleks juhteksperdi (eksperdirühma) hinnangute puhul lubatud teatud paindlikkus. Eelnevalt kirjeldatud juhtudel tuleks hinnangute juurde lisada ka määramatuse aspekt (st millistel alustel on konkreetne hinnang antud ning millistel juhtudel see kehtib). Siiski ei tohi seda erisust kergekäeliselt kasutada, vaid ainult erandlikel ning põhjendatud juhtudel. Ekspertidel peab esmaseks eesmärgiks olema maksimaalselt adekvaatsete ning kehtivate hinnangute andmine, vastasel juhul võib küsitavaks muutuda kogu KMH aruanne. Võib lisada, et analoogset lähenemist kasutatakse laialdaselt riskide hindamisel (riskianalüüsid).

Paragrahvi 5 lõike 2 kohaselt peab KMH aruandes hindama kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste eeldatavalt olulist keskkonnamõju, mida on täpsustatud üheksa punktiga. Kõik punktid on suuremal või vähemal määral otseselt seotud eelnõukohase määruse mitme muu normiga ning asjakohasel juhul tulebki arvestada nende omavahelist koostoimet (seoseid). Hinnangute andmine eeldab kavandatava tegevuse omaduste ning vastuvõtja kirjeldamist. Nii annavad §-d 3 ja 4 alusinfo hinnangute tegemiseks kaasneva keskkonnamõju olulisuse kohta (§ 5), samas kui hinnangud on lähtekohaks vajalike keskkonnameetmete väljaselgitamisel ja kavandamisel (§ 6). Kokkuvõttes on eelnevalt kirjeldatud info aluseks § 7 kohasele kavandatava tegevuse ja alternatiivsete võimaluste võrdlemisele, sh otsuse tegemine valitava lahenduse kohta.

Lõike 2 punkti 1 järgi tuleb olulist keskkonnamõju hinnata kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste iseloomust lähtuvalt (nt omadused, erisused, näitajad), sh arvestades rajamis-, kasutamise- ja lõpetamisetappi.

Punkti 2 kohaselt tuleb KMH aruandes käsitleda olulist keskkonnamõju kasutatava tehnoloogia ning kasutatavate materjalide ja ainete lõikes. Näiteks võib selle sätte raames viidata (ohtlike) kemikaalide käitlemisele (KemSi järgi on kemikaal aine või segu REACH-määruse tähenduses). Kõige laiemas kontekstis saab kasutatava tehnoloogia jagada keskkonnasäästlikuks või keskkonnavaenulikuks (nt kas tegevus on ressursitõhus või ressursse raiskav) – sellest tulenevalt ka kaasnev keskkonnamõju ning selle leevendamise vajadus.

Punktis 3 viidatakse loodusvarade (eelkõige maa, mulla, maavara, vee ja loodusliku mitmekesisuse) kasutamisele, kusjuures eraldi tähelepanu juhitakse ka ressursside jätkusuutliku kättesaadavuse arvestamise vajadusele. Järgnevalt näide kehtestatavate normide koostoime kohta. Paragrahvi 3 järgi tuleb kirjeldada keskkonnakasutust (nt vajalike ja kasutatavate maavarade kogused, vee kulu jmt), § 4 alusel mõjutatavat keskkonda (nt loodusvarade olemasolu ja esinduslikkus või puudumine) ning kõnealuse normi alusel olulisi keskkonnamõjusid/tagajärgi, mis kaasnevad kavandatava tegevuse ja selle alternatiivsete

võimaluste elluviimisega (nt maavara koguse langus, põllumajandusliku väärtusega maa/mulla kadu, võimalik loodusliku mitmekesisuse vähenemine). Printsip on see, et loodusvarade (ulatuslikku) kasutamist tuleb põhjendada, arvestades vajadusega vältida ülekasutust ning tagada nende kestlikkus. Loodusliku mitmekesisuse kontekstis kuulub eelneva hulka näiteks elupaikade ja kasvukohtade killustumine ning kaotamine.

Lõike 2 punktis 4 sätestatu (keskkonnamõju tulenevalt saasteainete heitest õhku, vette või pinnasesse (sh lõhn, müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirus), teistest olulistest keskkonnanäringutest ning jäätmete käitlemisest) on eelkõige seotud eelnõukohase määruse § 3 lõikega 2. Seega saab punkti 3 raames KMH aruandes käsitleda näiteks võimalikku valgus- või soojusreostust, müraga kaasnevaid tagajärgi, jäätmete taaskasutamise võimalikkust jmt. Termin *keskkonnanäringud* kasutamisel on juhitud KeÜSi lähenemisest.

Lõike 2 punkt 5 hõlmab ohtu inimese tervisele, varale, heaolule, maastikele, kultuuripärandile või keskkonnale. Kuigi sarnaselt direktiivi 2014/52/EL IV lisa punktile 3d viidatakse sätte sõnastuses suurõnnetustele ja katastroofidele, on uus nõue on sätestatud ka eraldi sama paragrahvi lõikes 4.

Lõike 2 punkti 6 kohaselt peab hindama olulist keskkonnamõju tulenevalt koosmõjust muude praeguste ja planeeritavate tegevustega, võttes arvesse kõiki praeguseid suure keskkonnatähtsusega alade või loodusvarade kasutamisega seotud keskkonnaprobleeme. Ehk konkreetse uue tegevuse kavandamisel tuleb arvestada juba asjakohaste elluviidavate kui ka tulevaste tegevustega. Näiteks kui piirkonnas toimuvad juba kompleksloa kohustusega tegevused, kuid plaanitakse juurde ehitada uusi käitisi või tehaseid – selles kontekstis on põhjendatud ja vajalik kirjeldada KMH aruandes eri tegevuste võimalikku koosmõju (sünergiline, antagonistlik, kumulatiivne). Samuti on heaks näiteks uute tuuleparkide või kaevanduste rajamine ning olemasolevate laiendamine.

Sätte rakendamisel võib praktikas osutada keeruliseks tegevuste piiritlemine (kuna see hõlmab mh ka planeeritavaid tegevusi), kuid tugineda tuleb olemasolevale ja avalikult kättesaadavale teabele. Menetluslikult on esmaseks n-õ selekteerimise etapiks mõju hindamise ulatuse määramine ehk KMH programmi etapp. Lähtekohaks on mõju ruumiline ulatus (piiritlemine programmis), samas peaks kavandatav tegevus olema mõju hindamise kontekstis teiste tegevustega ka põhjendatult ja sisuliselt seotud (st arvestama ei pea kõikvõimalike piirkonnas toimuvate tegevustega). Samuti on kõnealune nõue piiritletud olemasolevate suure keskkonnatähtsusega alade või loodusvarade kasutamisega seotud keskkonnaprobleemidega. See tähendab, et koosmõju hindamisel peaks rõhuasetus olema vastavatel looduskaitsealadel ning asjakohastel keskkonnaprobleemidel (nt kas looduskaitsealad väärtused võivad sattuda ohtu, kas keskkonnaprobleemid võivad võimenduda jmt). Kohalikul tasandil saab selliste aladena käsitleda ka näiteks olulisi rohevõrgustiku alasid.

Lõike 2 punkt 7 käsitleb olulist keskkonnamõju tulenevalt kavandatava tegevuse ja selle reaalsest alternatiivsete võimaluste mõjust kliimale (nt kasvuhoonegaaside heite tõttu atmosfääri), samuti nende tundlikkusest kliimamuutuse korral. Mõju kliimale hinnatakse praktikas enamasti kasvuhoonegaaside heite kaudu. Näiteks on see aspekt asjakohane taristuprojektide (nt maanteed, raudteed) kavandamisel (heidete suurenemine või vastupidi, st kuidas aitab tegevus kaasa kliimapolitiika eesmärkide saavutamisele). Termin *tundlikkus kliimamuutuse korral* all saab mõista seda, kui haavatav on kavandatav tegevus kliimamuutuste suhtes (nt üleujutused või merevee taseme tõusuga seotud ohud), lähtudes muu hulgas tegevuse

asukohast (kliimamuutustest haavatavamad piirkonnad on tiheasustatud rannikualad). Mõiste *haavatavus* iseloomustab vastuvõtja võimet taluda muutusi.

KMHde koostamisel tuleb arvestada Eesti kliimamuutustega kohanemise arengukavaga aastani 2030⁹, samuti saab siinkohal viidata varasemale Euroopa Komisjoni loodusliku mitmekesisuse ning kliimamuutuste juhendmaterjalile. Juhendi kohaselt peaks nii loodusliku mitmekesisuse kui ka kliimamuutuste käsitlemisel pidama silmas pikka ajaskaalat ning suundumisi ja trende, sealjuures on teatud ebamäärasus mõistetav (nt puudulikud andmed, teema komplekssus). Küll on analüüsimisel võimalik lähtuda n-õ parima ja halvima stsenaariumi (sündmuste võimaliku käigu) lähenemisest: kuidas võivad sündmused mõjutada kavandatava tegevuse elluviimist (toimimist) ning milline mõju/tagajärjed võivad kaasneda näiteks ekstreemsete ilmastikusündmuse korral. Selle kaudu on hõlmatud kliimamuutuste leevendamise (peamiselt kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine) ning kohanemise aspektid (kliimamuutuse mõju vähendamisega seotud tegevused).

KMH raames kogutaval kliimamuutusega seotud teabel on praktiline väärtus. Näiteks kui tegevust kavandatakse üleujutusohuga seotud riskipiirkonnas, siis ohtlikke kemikaale käitleva käitise rajamisel tuleks kasutusele võtta asjakohased keskkonnameetmed, et ennetada ja vältida üleujutusohu olukorras keskkonna saastumist. Kui kavandatava tegevuse osaks on veekogu kasutamine, on oluline kirjeldada sademete hulga ja siseveekogude veehulga võimalikku muutumist. Kui veehulk kliimamuutuste tõttu teatud aastaajal tulevikus väheneb, võib juhtuda, et hea keskkonnaseisundi säilitamiseks ei ole võimalik vett kasutada ega saastatud vett ära juhtida. See tähendab ka vajalike keskkonnameetmete väljaselgitamist. Alusinfona saab siinkohal kasutada kliimamuutustega kohanemise arengukava (milles käsitletakse mh Eesti tuleviku kliimastenaariumeid), samuti nn üleujutuste direktiiviga (üleujutusriskide hindamine ja maandamine) seotud infot¹⁰.

Punktide 8 ja 9 alusel tuleb hinnata olulist keskkonnamõju kaitstavatele loodusobjektidele ning Natura 2000 võrgustiku alale, selle kaitse-eesmärkidele ja terviklikkusele. Kuigi sama lõike punktis 5 kasutatakse direktiivi 2014/52/EL IV lisa punkti 5 alapunkti e terminit *olemasolevad suure keskkonnatähtsusega alad*, mille alla kuuluvad asjakohasel juhul ka kaitstavad loodusobjektid (sh Natura 2000 võrgustiku alad), siis eelnõukohasesse määrusesse lisatakse eraldiseisva normina ka kehtiva KeHJSi § 20 lõike 1 punkti 6 kohane lähenemine. Eelkõige on selline selge eristamine vajalik Natura asjakohase hindamise kontekstis, arvestades asjaoluga, et KeHJSis on kavandatava tegevuse KMH ja Natura hindamine omavahel integreeritud (KeHJSi § 3 järgi on Natura erisus üheks KMH kohustuslikkuse aluseks; Natura 2000 võrgustiku ala mõjutava tegevuse KMH erisus on sätestatud §-s 29).

Kokkuvõttes tuleb määruse § 5 lõike 2 alusel KMH aruandes hinnata kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste eeldatavalt olulist keskkonnamõju, mis tuleneb muu hulgas üheksas punktis täpsustatud asjaoludest. Paragrahvi 5 lõikes 3 on esitatud loetelu mõju komponentidest, millest tuleb olulise keskkonnamõju hindamisel (hinnangute andmisel) lähtuda: otsene ja kaudne, koosmõju, piiriülene, lühiajaline, keskmise pikkusega ja pikaajaline, püsiv ja ajutine, soodne ja ebasoodne mõju. Loetelu ei tähenda seda, et olulise keskkonnamõju hindamisel peaks iga kord kasutama kõiki neid komponente (nt konstateerima korduvalt piiriülese mõju puudumist). Siiski tuleb arvestada, et vaid põhjaliku analüüsi ning mõju iseloomustamise tulemusel kujuneb terviklik hinnang, mis on aluseks lõppjäreldeuste tegemiseks.

⁹ Kättesaadav: <http://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/kliima/kliimamuutustega-kohanemise-arengukava>.

¹⁰ Kättesaadav: <http://www.envir.ee/et/uleujutused>.

Mõju otsesus ja kaudsus viitavad muutuste avaldumisele vastuvõtjas. Koosmõju hõlmab sünergilist (mõju võimendumine), antagonistlikku (mõju vähenemine) ja kumulatiivset mõju (liituv mõju). Kuigi § 5 lõike 2 punktis 5 viidatakse koosmõjule, siis selle sätte kaudu on hõlmatud ka koosmõju n-ö ühe tegevuse kontekstis (st tegevuse erineva mõju võimalik koosmõju, arvestamata muid olemasolevaid või planeeritavaid tegevusi). Piiriülesus on seotud mõju kandumisega/levimisega naaberriikide territooriumile (piiriülese keskkonnamõju hindamise erisus on sätestatud KeHJSi §-s 30). Mõju on võimalik iseloomustada ajaliselt (lühiajaline, keskmise pikkusega, pikaajaline), aga ka kestlikkuse järgi (püsiv või ajutine). Võrreldes lühi- ja pikaajalise mõjuga võib praktikas osutada keerulisemaks keskmise pikkusega mõju määramine, kuid tavapäraselt peaks hinnangute andmisel lähtuma kogu taustsüsteemist ehk mille alusel hinnangute andmine/võrdlemine toimub (nt kavandatava tegevuse planeeritav eluiga, kasutatavad prognoosimismeetodid, konkreetnes juhtum kasutatavad ajalisel piiritlused jmt). Mõju soodsus ja ebasoodsus viitavad vastavalt selle positiivsetele ning negatiivsetele tagajärgedele. Siinkohal võib eraldi välja tuua ka, et kuigi keskkonnamõju kirjeldamiseks, analüüsimiseks ning võrdlemiseks on olemas eri meetodeid, siis ühe konkreetse mõju hindamise raames peaksid põhimõttelised lähtekohad olema samad (nt alternatiivsete võimaluste mürahinnangud peavad olema koostatud sama meetodit kasutades, vastasel juhul tuleks juurde lisada selgitused). See on vajalik nii üldise arusaadavuse kui ka vajaduse korral hinnangute reprodutseerimiseks.

Paragrahvi 5 lõige 4 käsitleb suurõnnetuste ja katastroofidega seonduvat. Sarnaselt mitmele teisele uuele keskkonnateemale ning -elemendile (loodusliku mitmekesisuse kaitse, kliimamuutused) integreeritakse direktiiviga 2014/52/EL KMHsse suurõnnetuste ja katastroofide ohu kontseptsioon, eesmärgiga anda täiendavat ja olulist infot otsuste tegemisesse. Direktiivi põhjenduspunktis number 15 esitatud selgituse kohaselt avaldavad teatud tegevused oma tundlikkuse tõttu suurõnnetuste ja/või looduskatastroofide (nagu üleujutused, merevee taseme tõus või maavärinad) korral tõenäoliselt keskkonnale olulist kahjulikku mõju. Seetõttu on vajalik käsitleda suurõnnetuste ja/või looduskatastroofide esinemise riski, tegevuse tundlikkust nende korral ning võimalikke tagajärgi keskkonnale.

Võimaliku suurõnnetuse või katastroofiga kaasneva olulise keskkonnamõju käsitlemine on seotud keskkonnariski hindamisega (riskianalüüs). Kuigi on olemas eraldiseisvad kontseptsioonid riskianalüüsi ning KMH kohta, on nendel instrumentidel ka suhteliselt suur ühisosa. Kõnealust teemat on käsitletud näiteks Keskkonnaministeeriumi asjakohases juhendmaterjalis¹¹. Kindel on aga see, et suurõnnetuse või katastroofi korral kaasnevad tagajärjed, millel on ulatuslik ebasoodne mõju keskkonnale (nt reostusest tulenev reaktsioon vastuvõtjas).

Lõike 4 järgi peab asjakohasel juhul KMH aruandes esitama hinnangu kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju kohta tulenevalt tundlikkusest võimalike suurõnnetuste või katastroofidega kaasnevate ohtude suhtes. Tuleb rõhutada, et olulist keskkonnamõju peab hindama asjakohaste suurõnnetuste või katastroofide (st mitte kõikvõimalike n-ö väikeste õnnetusjuhtumite) korral, mõistet *tundlikkus* on selgitatud eelmises lõikes. Kontseptsiooni sisustamisel Eesti oludes on võimalik tugineda olemasolevatele õigusaktidele. KemSis on mõiste *suurõnnetus* defineeritud nii avamerel nafta- ja gaasiammutamisprotsesside kontekstis (§ 19) kui ka ohtliku ettevõtte ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte peatükis. Viimasel juhul on suurõnnetus ettevõtte töö kontrolli alt väljumisest tingitud

¹¹ Keskkonnariski hindamine: hindamiskäik ja ühildamine keskkonnamõju hindamisega (T. Pöder, 2015), kättesaadav: http://www.envir.ee/sites/default/files/krh_kasiraamat_loplik.pdf.

ohtliku kemikaali ulatuslik leke, tulekahju või plahvatus, mis kohe või tulevikus põhjustab raskeid tagajärgi inimese elule, tervisele või keskkonnale kaitise sees või väljaspool seda ning mis on seotud ühe või mitme ohtliku kemikaaliga (§ 21 lõige 6). Samuti on KemSis defineeritud mõisted *oht* (ohtliku kemikaali või olukorra olemuslik omadus, mis võib põhjustada kahju inimese elule, tervisele või keskkonnale) ning *risk* (tagajärje ilmumise tõenäosus teatud aja jooksul või teatud asjaolude korral).

Jäätmeseaduse tähenduses on suurõnnetus tegevuskohal kaevandamisjäätmete käitlemise käigus tekkiv juhtum, mis kujutab otsekohe või aja jooksul tegevuskohal või mujal ilmnevat tõsist ohtu inimese tervisele või keskkonnale. Suurõnnetuse ohuga jäätmeoidla projekteerimisel, rajamisel, kasutamisel, hooldamisel, sulgemisel ning järelhooldamisel tuleb võtta vajalikke meetmeid, et vältida selliseid õnnetusi ja piirata nende kahjulikke tagajärgi inimese tervisele või keskkonnale, piiriülesed mõjud kaasa arvatud. Mõiste *katastroof* on defineeritud hädaolukorra seaduse § 13 lõikes 2 ning selle all mõistetakse suuremõõtmelist õnnetust või avariid või muud sellesarnase mõjuga sündmust (lisaks on punktides 1–4 esitatud täpsustused). KMH käsitusallasse kuuluvatest tegevustest võikski esmajoonel välja tuua ohtlikke kemikaale käitlevad ettevõtted, samas tuleb asjakohasel juhul käsitleda suurõnnetuse või katastroofiga seonduvat ka muudel juhtudel (nt üleujutusohuga seotud riskipiirkonnad).

Kui KMH programmi (või aruande) etapis tuvastatakse vajadus käsitleda suurõnnetuste ja katastroofidega seonduvat olulist keskkonnamõju, tuleb KMH aruandes muu hulgas käsitleda ka asjakohaseid keskkonnameetmeid ning riskianalüüsile omaseid elemente. Seetõttu on põhjendatud esitada siinkohal ka selgitused määruse §-des 6 ja 10 sisalduvatele temaga seotud sätete kohta. Eelnõukohase määruse § 6 lõike 2 järgi peab § 5 lõikes 4 nimetatud hinnangus esitama keskkonnameetmete, mis on vajalikud selliste sündmuste olulise keskkonnamõju ennetamiseks, vältimiseks, vähendamiseks või leevendamiseks, kirjelduse, ning samuti sellisteks hädaolukordadeks valmisoleku ja neile kavandatava reageerimise üksikasjad. Doubleerimise vältimiseks on võimalik eelnevalt viidatud normide kohase teabe koostamisel kasutada olemasolevat infot. Selleks on eelnõukohase määruse § 10 lisatud lõige 3 (võimalus kasutada asjakohast riigisiseste õigusaktide alusel teostatud hindamiste ja riskianalüüsides kaudu saadud teavet). Kui direktiivi 2014/52/EL IV lisa punktis 8 viidatakse direktiivile 2012/18/EL¹² ja direktiivile 2009/71/Euratom¹³, siis § 10 lõikes 3 need viited puuduvad. Põhjuseks on asjaolu, et nimetatud direktiivid on Eestis üle võetud valdkondlike õigusaktidega (KemS, kiirgusseadus) ning puudub vajadus seda määruse normis eraldi rõhutada. Läbivaks põhimõtteks on see, et KMH aruande koostamisel saab ja peab arvestama varasemate asjakohaste hindamiste tulemustega (see põhimõtte sätestatakse ka KeHJSi eelnõus). Selliste tööde hulka kuuluvad ka riskianalüüsid. Lisaks tuleb arvestada, et IV lisa punkt 8 lubab kasutada ka muude riiklike õigusaktide kohaste asjakohaste hindamiste kaudu saadud teavet. Näiteks asjakohasel juhul on võimalik kasutada KemSiga nõutava ohtliku ettevõtte ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte käitaja kohustuslikes dokumentides sisalduvat teavet (nt ohutuse tagamise süsteemi kirjeldus, ettevõtte hädaolukorra lahendamise plaan, ohutusaruanne).

Paragrahvi 5 lõikes 5 on sätestatud Natura hindamisega seotud erisus: juhul kui kohaldatakse KeHJSi § 29 lõigetes 3–5 sätestatud erisust, peab KMH aruandes esitama asjakohased põhjendused erisuse tegemise vajalikkuse ja võimalikkuse kohta. Kuna KeHJSis on kavandatava

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv ohtlike ainetega seotud suurõnnetuse ohu ohjeldamise ning nõukogu direktiivi 96/82/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta.

¹³ Nõukogu direktiiv 2009/71/EURATOM, millega luuakse tuumaseadmete tuumaohutust käsitlev ühenduse raamistik.

tegevuse KMH ja Natura hindamine omavahel integreeritud, on põhjendatud, et eelkõige otsustaja seisukohalt esitatakse aruandes kõnealune vajalik ja täiendav info.

Eelmise sätte analoogia alusel on § 5 lisatud lõige 6, kuigi see nõue ei sisaldu otseselt direktiivi 2014/52/EL IV lisas. Direktiivi 2014/52/EL artikli 2 lõike 3 alusel võivad liikmesriigid ette näha koordineeritud ja/või ühised menetlused olukorras, kui KMH kohustus tuleneb samaaegselt direktiivist 2014/52/EL ning muudest ELi õigusaktidest, nagu veepoliitika raamdirektiiv 2000/60/EÜ (nn loodusdirektiivi 92/43/EMÜ ning nn linnudirektiivi 2009/147/EÜ korral on koordineeritud ja/või ühised menetlused kohustuslikud). Veeseaduse ja KeHJSi kontekstis võib siinkohal viidata veeseaduse §-dele 3⁸–3¹³, mis käsitlevad keskkonnameetmetega seonduvat. Näiteks § 3¹² lõikes 1 on sätestatud erand, mida ei arvestata keskkonnameetmärke saavutamisel (kui täidetakse punktides 1–4 loetletud tingimused) – vastav sisend (kaalutluskäik) võib muu hulgas tuleneda KMH tulemustest. Eelnevalt lähtuvalt ongi § 5 lisatud lõige 6: kui on oht, et võib toimuda vee seisundi ajutine või püsiv halvenemine või seatakse ohtu kinnitatud veemajanduskavade eesmärkide saavutamine, esitatakse KMH aruandes veeseaduse §-de 3⁸–3¹² kohased põhjendused ja kohaldatakse veeseaduse paragrahvis 3¹³ sätestatut. See tähendab, et asjakohasel juhul tuleb KMH aruandes esitada vastavad selgitused ja põhjendused, mis on otsustajale alusinfoks tegevusloa menetlemisel (tegevusloa andmine või andmata jätmine) ning erandite kohaldamisel keskkonnameetmärke saavutamisel. Vee erikasutusloa puhul on üldjuhul otsustajaks Keskkonnaamet (teatud juhtudel ka Keskkonnaministeerium).

Paragrahvis 6 sätestatakse nõuded keskkonnameetmete kirjelduse kohta. Lõike 1 järgi tuleb KMH aruandes esitada KeHJSi § 3³ kohaste keskkonnameetmete, sealhulgas seire, kirjeldus rajamis-, kasutamise- ja lõpetamisetappide lõikes, sh hinnang nende kasutamise eeldatava efektiivsuse kohta. Sisuliselt on kõnealuse normi puhul tegemist kehtiva KeHJSi § 20 lõike 1 punktiga 7, küll kasutatakse paragrahvis seaduseelnõuga KeHJSi KMH jaos kasutusele võetavat uut mõistet *keskkonnameetmed* (kavandatava tegevuse elluviimisega kaasneva ebasoodsa keskkonnamõju ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise ning põhjendatud juhul heastamise meetmed; keskkonnameetmete hulka loetakse ka keskkonnaseire). Kuigi siinkohal peetakse eelkõige silmas KMH-järgset seiret, siis KMH raames võidakse teha ka ehitamis-/käitamiseelset seiret (nt vesi, õhk), mille tulemustele tuginedes saab anda hinnanguid kavandatava tegevusega kaasneva keskkonnamõju olulisuse kohta ning töötada välja vajalikud keskkonnameetmed.

Keskkonnameetmete puhul järgitakse nn elutsükli analüüsi põhjal tervikliku hindamise lähenemist. See on põhjendatud ka arendaja huvidest lähtuvalt: sel moel on arendaja juba varakult teadlik sellest, milliseid keskkonnameetmeid tuleb/tuleks lõpetamisetapis rakendada (nt aitab see kaasa kogu projekti kulude ning võimalike investeeringuvajaduste väljaselgitamisele). Siiski peab arvestama sellega, et kui jõutakse realselt sellesse etappi, võivad vajalikud keskkonnameetmed teatud või koguni suurel määral algselt kavandatud meetmega võrreldes erineda (nt sõltuvalt tehnoloogilisest arengust, seoses piirkonnas toimunud muude arendustegevustega või muutustega keskkonnaseisundis).

Lõike 2 kohaselt peab asjakohasel juhul KMH aruandes kirjeldama eelnõukohase määruse § 5 lõikes 4 nimetatud hinnangus keskkonnameetmeid, mis on vajalikud selliste sündmuste olulise keskkonnamõju ennetamiseks, vältimiseks, vähendamiseks või leevendamiseks, ning sellisteks hädaolukordadeks valmisoleku ja neile kavandatava reageerimise üksikasjad. Sätte selgitused on esitatud § 5 lõike 4 juures.

Lõike 3 alusel tuleb põhjendatud juhul KMH aruandes esitada kavandatava tegevusega eeldatavalt kaasneva ebasoodsa keskkonnamõju reaalsed hüvitusmeetmed looduskaitseaduse § 70¹ mõistes ning hinnang nende meetmete tõhususele ja vajalikule rakendusmahule. Kõnealuse normi puhul on tegemist kehtiva KeHJSi § 20 lõike 1 punktis 7¹ esitatud nõudega. Võrreldes kehtiva normiga ei kasutata eelnõukohases määruses sõna „ülevaade“, mis viitab sellele, et hüvitusmeetmeid on analüüsitud mõnes teises töös ning KMH aruandes need vaid nimetatakse ära. Normis viidatakse konkreetsele looduskaitseaduse sättele ning seetõttu kasutatakse ka selle seaduse terminit *hüvitusmeetmed* (mitte seaduseelnõuga kasutusele võetavas terminis *keskkonnameetmed* sisalduvat *heastamise meetmed*).

Paragrahvi 7 järgi peab KMH aruandes esitama kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimaluste võrdluse, lähtudes eeldatavalt kaasnevast olulisest keskkonnamõjust ja vajalikest keskkonnameetmetest. Sisuliselt on tegemist kehtiva KeHJSi § 20 lõike 1 punktis 9 esitatud nõudega (küll on sõnastust täiendatud). Samuti peab § 7 kohaselt andma KMH aruandes ülevaate kavandatud tegevuse elluviimiseks valitud lahendusvariandi eelistamise kohta. Sellega antakse menetlusosalistele teave arendaja (isik, kes kavandab tegevust) ning juhteksperdi (eksperdirühma) võrdluse lõpptulemusest, st millist lahendusvarianti sooviks arendaja hakata ellu viima. Tuleb arvestada, et võrdlus ei pea näitama paremusjärjestust, vaid eelistusjärjestust. Termin *valitud lahendusvariant* viitabki eelistusele, mis ei pruugi alati võrduda parima alternatiivse võimalusega (st paremusjärjestuse tulemusega).

Siiski tuleb siinkohal viidata KeHJSi §-le 3¹, mille järgi on KMH eesmärgiks muu hulgas anda otsustajale teavet kavandatavaks tegevuseks sobivaima lahendusvariandi valikuks, millega on võimalik vältida või vähendada ebasoodsat mõju keskkonnale ning edendada säästvat arengut. See tähendab, et otsustajal on teatud diskretsioon arendaja kavandatava tegevuse elluviimise lahendusvariantide valiku tegemisel (nt ehitusseadustiku § 44 punkti 10 järgi keeldub pädev asutus ehitusloa andmisest, kui ehitise või ehitamisega kaasneb oluline keskkonnamõju, mida ei ole võimalik piisavalt vältida ega leevendada). Lisaks, võrdluse tulemusena võib n-ö kitsalt keskkonnakaitsealisest vaatepunktist vaadatuna osutuda parimaks üks alternatiivne võimalus, samas võib otsustaja lõppotsuse tegemisel kaalutusõigusest lähtuvalt näiteks majanduslikel põhjustel valida teisele kohale jäänud alternatiivse võimaluse (eeldusel, et see on keskkonnakaitsealiselt asjakohane, sobiv ning täidab kõiki eesmärgid). Viimati kirjeldatud olukorras peaks otsustaja sellekohased selgitused lisama ka tegevusloa lõppotsusesse.

Asjaolu, kas kavandatava tegevuse ja alternatiivsete võimaluste võrdlusesse lisatakse ka 0-alternatiiv, sõltub konkreetsest juhtumist. 0-alternatiivi puhul võib olla oluliseks kitsenduseks selle realiseeritavus ja rakendatavus (nt kui seadusega on nõutav tegevuse elluviimine). Näiteks paisutuse likvideerimisel ei ole 0-alternatiiv asjakohane, sest veeseaduse kohaselt ei ole võimalik jätta paisutust likvideerimata. Samuti pole harvad juhused, kus võrdluse tulemusena osutub parimaks 0-alternatiiv (üldistatult öeldes on igasugusel KMH käsitusallas oleval tegevusel vähemalt mõningane keskkonnamõju). Samas ei tohi unustada ka arendaja põhimõttelist soovi ning võimalikku avalikku huvi kavandatava tegevuse elluviimiseks.

Paragrahv 8 käsitleb avalikustamise tulemuste kajastamist KMH aruandes. Lõike 1 punkti 1 järgi tuleb aruandes esitada kokkuvõtte asutuste ja isikute ettepanekutest, vastuväidetest ja küsimustest. Lõike 1 punkti 2 kohaselt tuleb aruandes anda ülevaade KMH, avalikkuse kaasamise ning piiriülese keskkonnamõju hindamise korral konsultatsioonide tulemustest. Viidatud normide puhul on tegemist vastavalt kehtiva KeHJS § 20 lõike 1 punktiga 14 (osalisel määral; samuti kasutatakse normis sõna *käsitlema* asemel sõna *kokkuvõtte*) ning punktiga 10.

Lõike 2 punktides 1 ja 2 sätestatakse ülejäänud kehtiva KeHJSi § 20 lõike 1 punktis 14 esitatud nõuded. Seega tuleb KMH aruandele lisada asutuste ja isikute ettepanekute, vastuväidete ja küsimuste kirjade koopiad (punkt 1) ning samuti nende vastuskirjade koopiad, milles selgitatakse aruande kohta esitatud ettepanekute ning vastuväidete arvestamist, põhjendatakse arvestamata jätmist ning vastatakse küsimustele (punkt 2). Lõike 2 punktis 3 kehtestatakse kehtiva KeHJSi § 20 lõike 1 punkti 15 nõue lisada KMH aruandele avaliku arutelu protokoll koopia.

Paragrahv 9 koosneb kahest punktist. Punkti 1 järgi peab KMH aruandes esitama üldarusaadava kokkuvõtte eelnõukohase määruse §-des 2–8 nimetatud teabest, punkti 2 järgi teabe keskkonnamõju hindamisel kasutatud allikate kohta. Tegemist on direktiivi 2014/52/EL IV lisa punktides 9 ja 10 esitatud nõuetega, mis kehtivas KeHJSis on sätestatud vastavalt § 20 lõike 1 punktides 12 ja 13.

Lisaks peab punkti 1 alusel esitama kokkuvõttes ka KMH lõppjärelused ning ettepanekud vajalikeks keskkonnameetmeteks (valitud lahendusvariandi kohta). Seaduseelnõu kohaselt peab otsustaja edaspidi KMH aruande nõuetele vastavaks tunnistamise otsuses muu hulgas tooma välja aruande lõppjärelused kavandatava tegevuse elluviimisega eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju kohta, samuti peab tegevusloa andmise otsus sisaldama KMH aruande lõppjärelusi ning keskkonnameetmeid. Seetõttu on põhjendatud lähenemine, et aruande kokkuvõttes esitatakse eraldiseisvalt ning selgelt arendaja ja juhteksperdi (eksperdirühma) seisukohalt kõik olulised lõppjärelused (hinnangud, tulemused, seisukohad).

Sellisel viisil on otsustajal võimalik otsuste tegemisel lihtsamini juhendada KMH tulemustest. Samas ei tähenda see KMH aruande nõuetele vastavaks tunnistamise otsuse puhul lihtsalt aruande kokkuvõttes esitatu kopeerimist või n-ö üks ühele otsusesse üle kandmist, vaid menetlustoiming hõlmab ikkagi otsustajapoolset aruande sisulist läbitöötamist, analüüsimist ning hinnangute andmist. Enamgi veel, kehtiva KeHJSi § 20 lõikes 5 on esitatud konkreetne loetelu, mida otsustaja peab KMH aruande puhul kontrollima (tuginedes asjaomaste asutuste kooskõlastustele). Lähtuvalt haldusorgani kaalutusõigusest võidakse näiteks põhjendatud juhul tegevusloa andmise otsuses määrata rohkem või teistsuguseid keskkonnameetmeid, kui KMH aruandes välja pakuti. Normis kasutatav sõnastus *ettepanekud vajalikeks keskkonnameetmeteks* viitabki sellele, et sarnaselt kehtivale süsteemile määrab otsustaja vastavad meetmed haldusaktis ehk tegevusloa andmise otsuses.

Paragrahvis 10 on loetletud muud nõuded. Lõike 1 järgi tuleb KMH aruandele lisada KeHJSi § 18 lõike 3 kohane nõuetele vastavaks tunnistatud KMH programm (kehtiva KeHJSi § 20 lõike 1 punkt 16¹). Lõikes 2 sätestatakse nõuded selle kohta, mida tuleb KMH aruandes esitada ainult põhjendatud juhul.

Paragrahvi 10 lõike 2 punkti 1 kohaselt peab KMH aruandes esitama teabe juhteksperdi vahetuse kohta, kui on rakendatud KeHJSi § 15 lõiget 13 (st kui keskkonnamõju hindava või hindamist juhtiva juhteksperdi litsents on tunnistatud kehtetuks või litsentsi kehtivus jäetud pikendamata või KMH menetluses on esinenud muu sellise tagajärjega asjaolu, ning otsustaja on arendaja ettepanekul määranud lõpetamata keskkonnamõju hindamise uue juhteksperdi). 01.07.2015 jõustunud KeHJS § 15 lõike 13 normi on seletuskirjas kirjeldatud järgnevalt: „Samuti laiendati sätte kehtivusala teistele sarnase mõjuga juhtumitele, kus poolelioleva KMH menetluse käigus ei saa algne KMH juhteksperdi tööd jätkata (nt isiku surm). Rõhutame siinkohal KeHJS üldnõuet, et KMH peab läbi viima kehtivat litsentsi omav juhteksperdi, mistõttu peab litsentsi omav juhteksperdi KMH ka lõpetama (eelnõu muudatuste kohaselt eristatakse juhteksperdi ja eksperdi rühma liikmeid). Näiteks ei ole välistatud olukord, et juhteksperdi võib ise loobuda litsentsi

kehtivusaja pikendamise taotlemisest, kuna võib eeldada litsentsi pikendamata jätmist.“ Kuigi KeHJSi § 15 lõige 13 kohustab otsustajat teavitama huvitatud isikuid ja muid menetlusosalisi uue juhteksperdi määramisest, on menetlusosaliste huvides oluline ning põhjendatud esitada see info ka KMH aruandes. Sama lõike punkti 2 järgi tuleb KMH aruandes tuua välja muudatused eksperdirühma koosseisus, kui võrreldes KeHJSi § 18 lõike 3 kohaselt nõuetele vastavaks tunnistatud KMH programmiga on eksperdirühma koosseisus toimunud muutusi ning põhjendused, millist mõju on iga rühma kuuluv isik hinnanud (tegemist on kehtiva KeHJSi § 20 lõike 1 punktiga 16¹).

Lõike 2 punkti 3 kohaselt esitatakse KMH aruandes lisateave, mis on kavandava tegevuse ja selle keskkonnamõju hindamise seisukohalt asjakohane ning vajalik. Nimetatud normi puhul on juhitud direktiivi 2014/52/EL artikli 5 lõike 1 punktist f, samuti hõlmab see kehtiva KeHJSi § 20 lõike 1 punktis 17 sätestatud (vajaduse korral muude lisade käsitlemine). Arvestades, et mõju hindamise lähtekohaks on juhtumipõhisus (st konkreetne kavandatud tegevus ning keskkonnaningimused), on põhjendatud lisada eelnõukohasesse määrusesse n-ö avatud sisuga, kuid siiski eraldi kohustus esitada KMH aruandes ka asjakohane ning vajalik lisateave (st määruses eelnevalt täpsustamata info).

Paragrahvi 10 lõikes 3 viidatakse § 5 lõikele 4 ja § 6 lõikele 2, mis käsitlevad võimalike suurõnnetuste või katastroofidega seotud olulist keskkonnamõju ning vajalikke keskkonnameetmeid. Lähtuvalt direktiivi 2014/52/EL IV lisa punktist 8 sätestatakse kõnealuses normis printsiip, et dubleerimise vältimiseks võib eelnevalt kirjeldatud teabe koostamisel kasutada asjakohast riigisiseste õigusaktide alusel tehtud hindamiste ja riskianalüüside kaudu saadud teavet. Täpsemad selgitused on esitatud eelnõukohase määruse asjakohaste normide juures.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele.

Eelnõu on kooskõlas direktiiviga 2014/52/EL ning direktiiviga 2011/92/EL. KMH aruande miinimumnõuded on sätestatud artiklis 5 ning täpsustatud nõuded on loetletud IV lisas.

4. Määruse mõju

Kokkuvõtlikult võib väita, et kuna tegemist ei ole ulatuslike muudatustega, ei teki mõju hindamise osalistel nendega kohanemisel raskusi (ka sihtrühmade kokkupuutumise sagedus võib märkimisväärselt varieeruda). Seetõttu on määruse mõjude üldhinnang ebaoluline. KMH aruande sisunõuete ajakohastamine, täiendamine ning selgem esitamise viis (KeHJSis esitatud loetelu asemel eraldi määruses) on positiivse toimega kõikidele mõju hindamiste osalistele (otsustaja, arendaja, eksperdid, asjaomased asutused).

Ülevaade määruse rakendamisega kaasnevatest mõjudest:

- 1) sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju – ebaoluline (mõju puudub);
- 2) mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele – ebaoluline (mõju puudub);
- 3) mõju majandusele – ebaoluline. KMH aruande sisunõuete täpsustamine ei oma märkimisväärset mõju (lisakulu) arendaja tegevusele, mõne uue nõude lisamine võib vähesel määral suurendada arendaja (ning KMH juhteksperdi) halduskoormust. Samas peaks kavandatav nõuete esitamise viis (n-ö kontrollnimekirja põhjal lähenemine) lihtsustama KMH aruande koostamist;
- 4) mõju elu- ja looduskeskkonnale – ebaoluline. Arvestades, et mõningaid KMH aruande

sisunõudeid ajakohastatakse ning lisatakse mõned uued nõuded, võib muudatustel eeldada teatud positiivset toimet. Näiteks tuleb edaspidi KMH aruandes põhjendatud juhul hinnata olulist keskkonnamõju suurõnnetuste või katastroofide korral – sellega laiendatakse KMH käsitusala ning aruanne sisaldab rohkem ajakohast teavet (seda nii otsustaja kui ka teiste menetlusosaliste, sh asjaomaste asutuste, huvidest vaadatuna);

5) mõju regionaalarengule – ebaoluline (mõju puudub);

6) mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele – ebaoluline, sest põhimõtteliselt jätkatakse juba kehtiva süsteemiga (küll muudetakse nõuete esitamise viisi). Uue lähenemise abil muutub kogu KMH aruanne (aruande ülesehitus) osalistele paremini jälgitavaks, näiteks KMH aruandele seisukoha esitamise või kooskõlastamise kontekstis. Otsustajate ning menetluses osalevate asjaomaste asutuste töökoormus võib vähesel määral suureneda vahetult pärast eelnõukohase määruse jõustumist (n-õ uue lähenemise ning nõuetega harjumine).

5. Määruse rakendamisega seotud tegevus, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

KeHJSi järgi on arendaja kohustus kanda keskkonnamõju hindamisega seotud kulud, sh KMH programmi ja aruande koostamise eest. Määrusega kasutusele võetav lähenemine ei muuda KMH aruande koostamise ega menetlemise korra põhimõtteid, täpsustatakse ja laiendatakse üksnes aruande sisunõudeid. Lisaks võib välja tuua, et täpsustused ei too kaasa KMHde arvu järsku tõusu (eelhinnangu koostamiseks arendaja esitatav täiendav teave ning eelhinnangu sisunõuete täiendamise tõttu KMHde arv pigem väheneb).

Määruse rakendamine ei nõua täiendavaid kulutusi riigieelarvest. Määruse rakendamine ei too kaasa organisatsioonilisi muudatusi.

Direktiivi 2014/52/EL üle võtva seaduseelnõu ning eelnõukohase määruse jõustumisega seondult on Keskkonnaministeeriumil kavas ajakohastada olemasolevad KMH juhendmaterjalid ning koolitada mõju hindamises osalejaid. Samuti on Keskkonnaministeeriumi tellimusel koostamisel KMH käsiraamat (valmistähtaeg 2017. aasta juuni), mis muu hulgas käsitleb põhjalikult erineva keskkonnamõju prognoosimist, hindamist ning KMH aruande koostamist, teatud määral ka direktiivi 2014/52/EL IV lisa põhimõttelisi nõudeid ja täiendusi.

Määruse rakendamise eeldatav tulu on kõige laiemas kontekstis seotud keskkonna kaitsmisega ning säästva arengu edendamisega. Mõju hindamise põhiline eesmärk on eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju väljaselgitamine, hindamine, vältimine ja leevendamine, mitte tegevuse elluviimise tulemusena selle tagajärgede likvideerimine. Sellele aitab kaasa KMH aruande sisunõuete ajakohastamine ning eraldiseisvas määruuses kehtestamine.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu ministeeriumidele ning Eesti Maaomavalitsuste Liidule ja Eesti Linnade Liidule.

Arvamuse avaldamiseks saadetakse eelnõu valitsusasutustele, maavalitsustele, Eesti Tööstajate Keskkliidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, MTÜ-le Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing, MTÜ-le Eesti Planeerijate Ühing, Eesti Keskkonnauhenduste Kojale ning teistele valitsusvälistele organisatsioonidele ja erialaliitudele. Samuti saadetakse eelnõu Keskkonnaministeeriumi vaba tahte lepingu partneritele.